

**Засідання Робочої групи з
розробки проекту
Містобудівного кодексу України**

09.11.2023

16:00

Міське планування та розвиток.

Досвід ПОЛЬЩІ

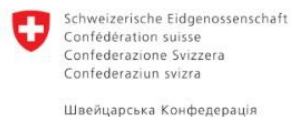
Формат заходу:

Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади,
місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування

За підтримки Німеччини і Швейцарії

Міжнародний досвід

РЕФЛЕКСІЯ #19

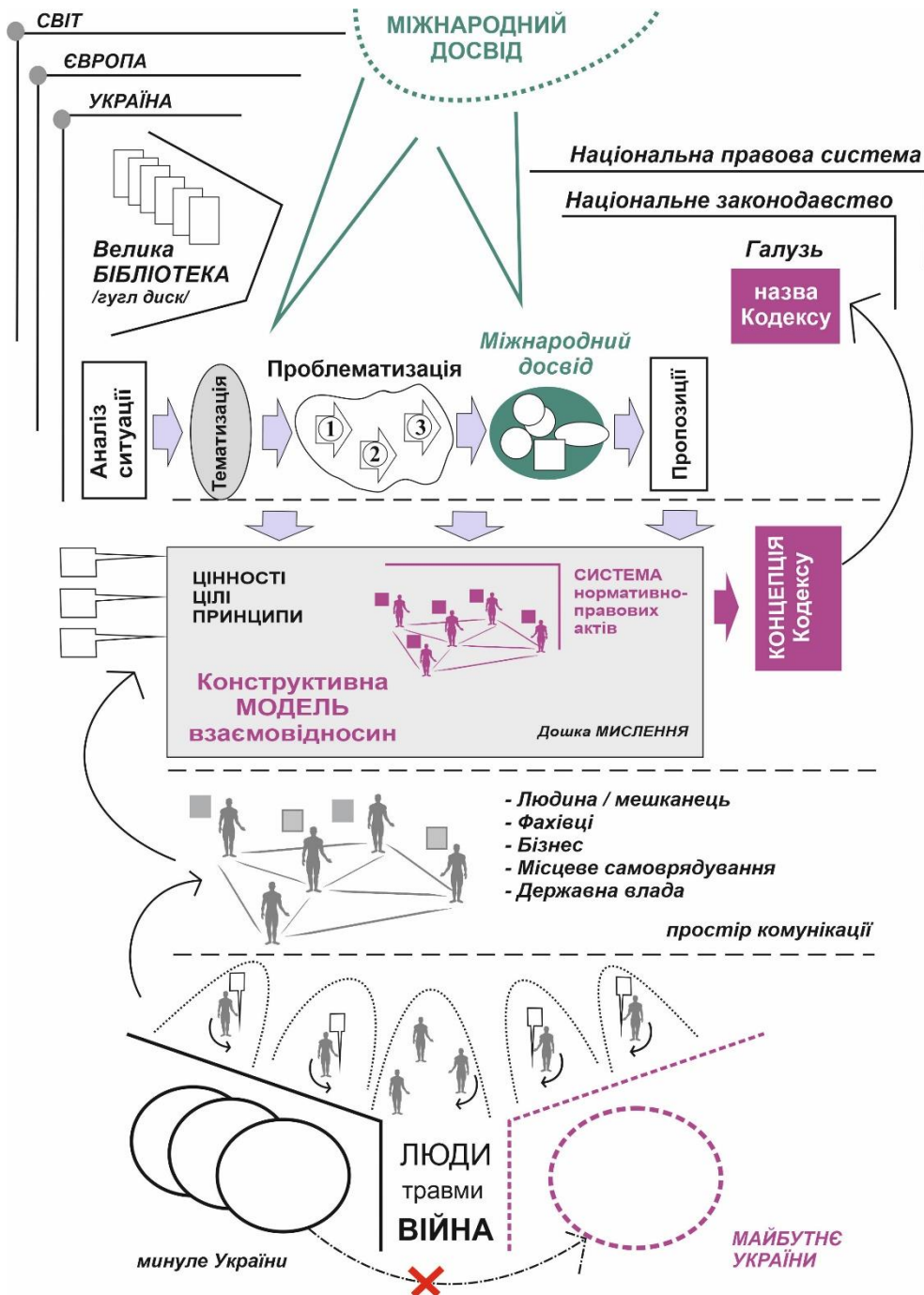
09.11.2023

Наталія КОНДЕЛЬ-ПЕРМІНОВА, кандидат архітектури
Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України

I. ЗАГАЛЬНА «КОНСТРУКЦІЯ» процесу діяльності Робочої групи

**Ми працюємо над створенням нового прозорого і зрозумілого
містобудівного КОДЕКСУ України**

Ми створюємо архітектуру нашого спільного повоєнного буття

Здійснено:
АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ

- урбанізація
- демографія
- невизначеність
- українські основи; цінності

ТЕМАТИЗАЦІЯ (Кодифікація)
ПРОБЛЕМАТИЗАЦІЯ

планування територій - проектування об'єктів – будівництво – експлуатація

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У **ПОЛЬЩІ**
УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В МІСЬКОМУ ПЛАНУВАННІ. ДОСВІД **ДАНІЇ**
МІСЬКЕ ПЛАНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК.

ДОСВІД **США, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ, ШВЕЦІЇ, НІМЕЧЧИНИ, ЛИТВИ, АВСТРІЇ**
Інститут головних архітекторів у країнах Європи

МІСЬКЕ ПЛАНУВАННЯ І РОЗВИТОК. Досвід ПОЛЬЩІ

Актуальність і важливість
Кодексу України

як «Конституції» формування і розвитку гармонійного життєвого середовища вільних і відповідальних людей

Посилення важливості
спільної роботи представників
всіх учасників містобудівного процесу

II. Що покладено на «ДОШКУ МИСЛЕННЯ»

Наробки до Кодексу

Жоао Бенту (João Maria dos Santos Ferreira Bento) — архітектор і урбаніст, доктор філософії з урбаністики Бартлеттська школа планування Університетського коледжу Лондона, науковий співробітник Лісабонської школи архітектури

ІНСТИТУТ ГОЛОВНИХ АРХІТЕКТОРІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

State and City Architects

The role of design leadership in fostering spatial quality and place-making culture

João Bento

26 October 2023 | j.bento@fa.ulisboa.pt

Аналіз ситуації в Україні стосовно інституту головних архітекторів. Рефлексія учасників

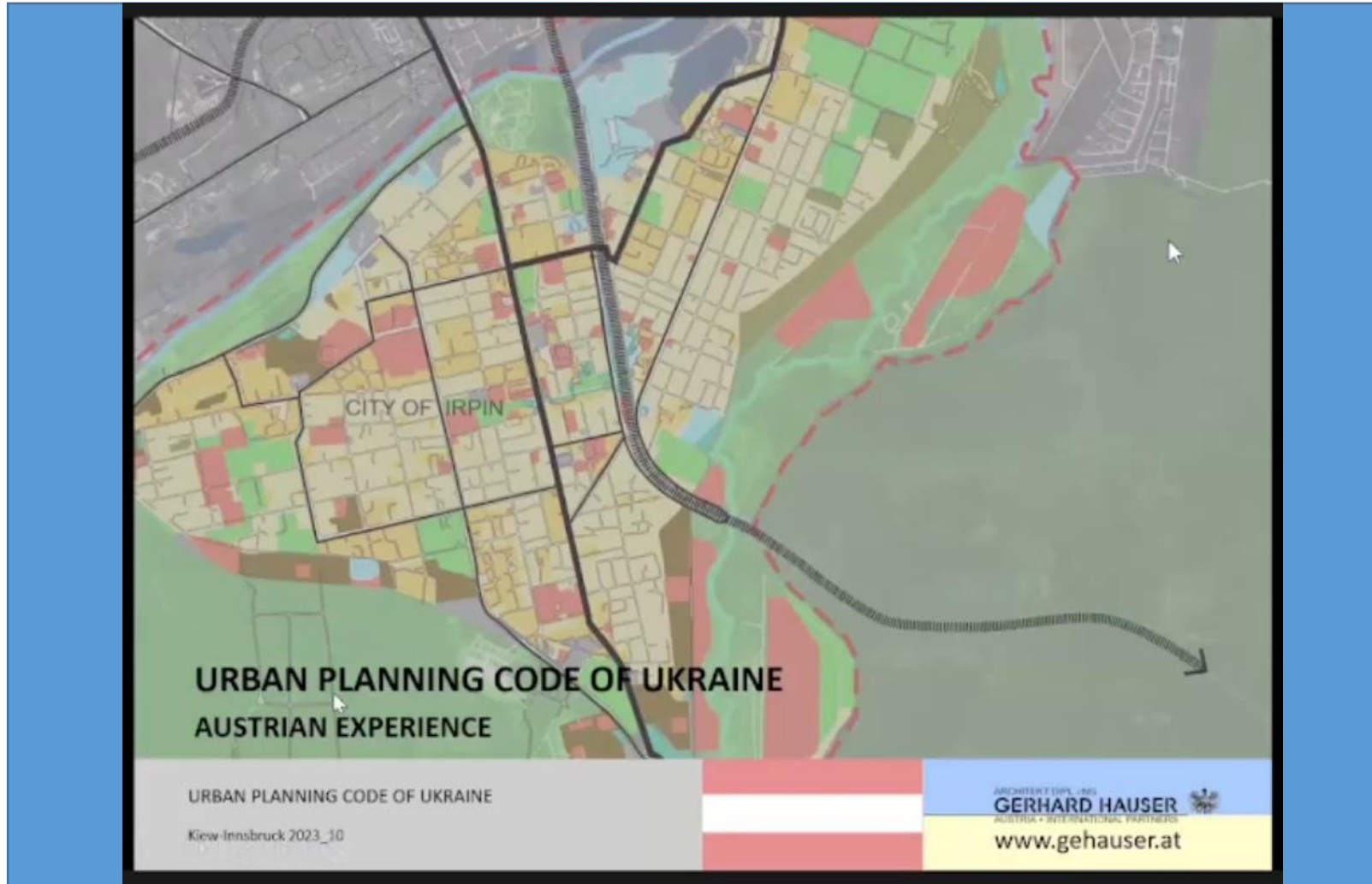
- **З 2011 року** позиція головного архітектора стала суто бюрократичною. Як наслідок - зниження якості міського середовища, безвідповідальність забудовників. За умови відсутності погодження проектної документації, розгляду на Містобудівних радах, відсутності конкурсів за якість забудови відповідає виключно забудовник, який диктує свої вимоги архітектору, якого він наняв на роботу. Протистояти цьому тиску приватному архітектору досить складно і в цілому якість архітектури в Україні падає
- **Назва:** Департамент містобудування і архітектури. Але по суті архітектурою департамент не займається, нею не займається ніхто. Слово є в назві, але жодних повноважень з цим працювати немає. По суті у нас головний архітектор – це чиновник, який перед проєктуванням надає містобудівні умови та обмеження і є замовником містобудівної документації. Проєктів він не бачить, рекомендацій, консультацій не надає, по планувальній документації погодження заборонені законом. Містобудівна рада скликається тільки при розгляді планувальної документації на території
- **Реформа 2011** року різко відвела нас від загальноєвропейської практики піклування про якість архітектури, дизайну в нашому міському середовищі
- **Найбільш важливо:** Головний архітектор – це не функціонер, не бюрократ, а – візіонер. Саме головні архітектори формують підхід до розвитку міста. Це те, що на сьогодні в Україні втрачено. Головний архітектор – це не адміністративна одиниця, це творча особистість, яка веде за собою архітектурну спільноту міста до формування більш дружнього до людей середовища, до здорових соціальних процесів. Саме в цьому напрямку нам треба концентрувати зусилля, щоб змінити наше законодавство на нову парадигму, коли головний архітектор буде архітектором, який впливає на архітектурні рішення
- **Переглянути роль головного архітектора** в структурі державної влади на державному, регіональному, місцевому рівнях. Чому немає головного архітектора України, який має професійно форматувати державну політику в архітектурі та містобудуванні?

Як, на вашу думку, можна використати інформацію щодо інституту головних архітекторів у країнах Європи в розробці Містобудівного кодексу України?

- В європейських країнах існує посада державний архітектор, що свідчить про те, що архітектура на державному рівні є важливою складовою державної політики. Такого у нас в Україні немає і це треба нам вводити
- Відроджувати інститут головного архітектора. Потрібно формувати державну політику в галузі архітектури
- Потрібно законодавчим чином зафіксувати роль головних архітекторів як лідерів архітектурної спільноти та візіонерів, а не адміністраторів від архітектури
- Обов'язково визначити у Кодексі повноваження головних архітекторів територіальних громад
- Необхідно запровадити розробку державної політики в сфері архітектури, включити головних архітекторів до опрацювання проектів, що будуються бюджетним коштом, перезавантажити позицію головного архітектора міста як агента позитивних змін та розробника архітектурної стратегії в містах
- Роль державного архітектора – роль лідера, який працює Soft Power - «м'якими» інструментами, здійснюючи вплив на суспільство
- Ролі головних архітекторів відрізняються. Нам треба порівнювати системи міст, організації муніципального врядування, що закладено в національну політику в сфері архітектури та просторового планування. Приклад німецької політики: компактна забудова міст, і головні архітектори часто заступники міських голів по напрямку планування, або керівники департаментів (відділів)
- Дуже сподобалася ідея трьох векторів розвитку у місті, трьох провідних напрямків: архітектура, урбанізм ландшафт та їх колаборація, а не домінування одного з напрямів
- З дна, до якого ми спустилися, нам треба підійматися і на нових засадах відтворювати надзвичайно важливий інститут. Можливо, дати нову назву, щоб не було асоціації з минулим змістом (сподобалося: урбан маестро)
- Потреба в оновленні інституції головного архітектора посилюється. У нас війна, багато зруйнованих міст. В умовах децентралізації органи місцевого самоврядування вже зараз працюють над тим, як відроджувати зруйновані міста. Потрібен головний архітектор як візіонер, який допомагає прориватися у майбутнє... В Кодексі це має неодмінно бути зазначено і питанню проектування нової інституції головних архітекторів в Україні (на державному, регіональному, місцевому рівнях) присвятити додаткове обговорення

ГЕРХАРДТ ХАУЗЕР (Gerhard Hauser) — архітектор, власник архітектурного бюро Gerhard Hauser Австрія + міжнародні партнери, фахівець в енергоефективності та збереженні культурної спадщини, лауреат архітектурних конкурсів

МІСЬКЕ ПЛАНУВАННЯ І МІСТОБУДУВАННЯ В АВСТРІЇ

Герхардт ХАУЗЕР:

Якщо ви працюєте над новою законодавчою базою в Україні, розмірковуєте про гідне життя людей, якщо маєте можливість перезапустити систему й уникнути багатьох проблемних моментів, ви можете стати однією з кращих архітектурних систем

Враження & Що можна запозичити

- Проведення конференцій під час регіонального планування, консультації з усіма експертами, узгодження позицій
- Треба брати цей досвід для того, щоб не просто відбувався розгляд на містобудівній раді або громадські слухання. Це має бути дійсно потужна дискусія, яка дозволить і експертам дійти до згоди між собою, і показати більш широку рамку, виявити різні інтереси при плануванні, щоб кожна сторона бачила і враховувала інтереси інших. Проведення таких конференцій впливатиме на підвищення якості планування

Враження & Що можна запозичити

- Просторове планування – це засіб вирішення соціальних зв'язків, так, як вони складаються на сьогодні. Є певна історична тяглість, але просторове планування є засобом вирішення і побудови соціальних зв'язків
- Це дуже важливо, і нам теж слід думати про процеси містобудування як про процеси нових сучасних соціальних зв'язків
- Використовувати регіональні особливості при збереженні загальних позицій: просторове планування - відображення суспільства
- Чіткий поділ земель: під забудову, відкриті цінні землі під захистом. Об'єднаний федеральний кадастр - земля+кадастр як можливість зниження корупції

Враження & Що можна запозичити

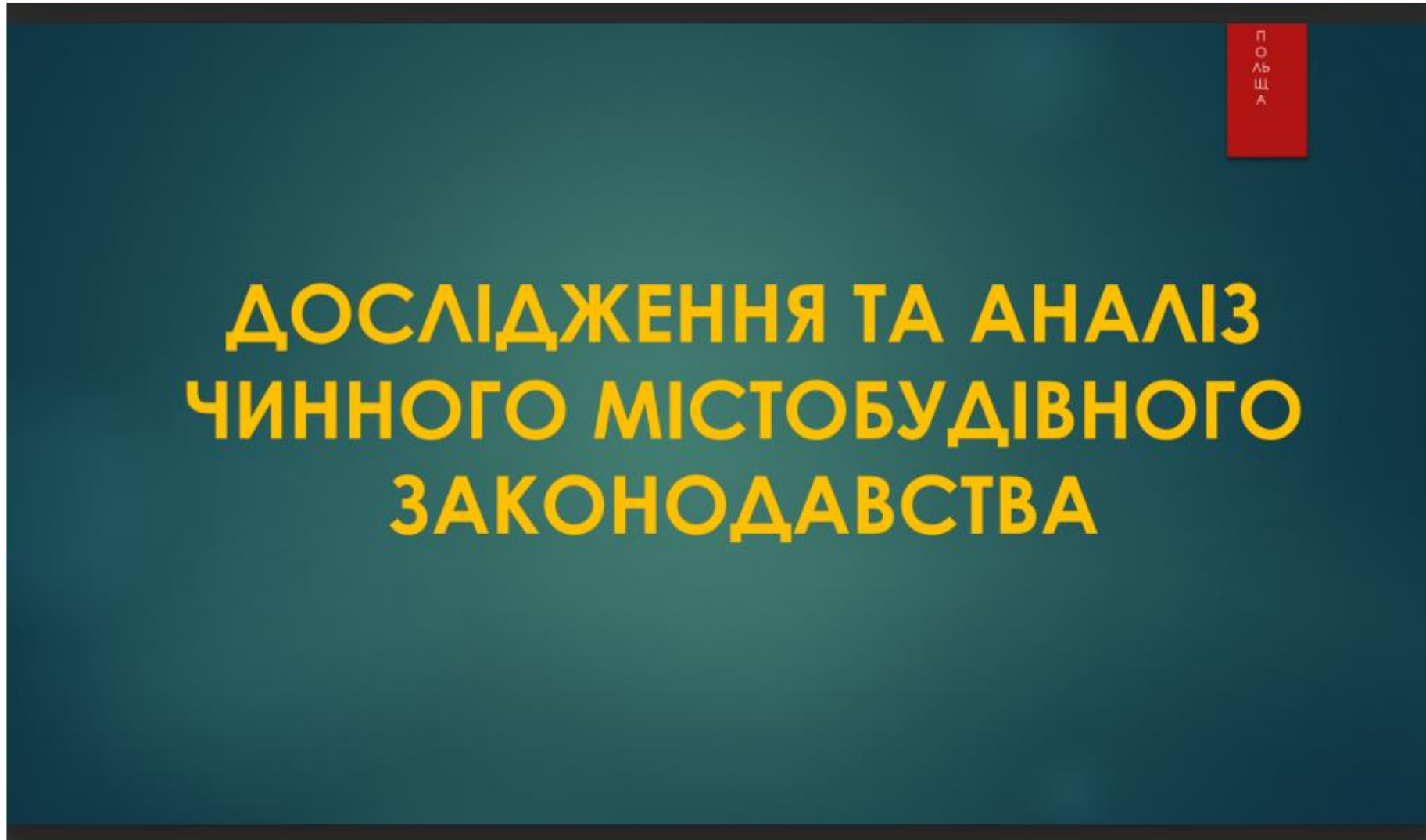
- Вразило, що будувати може хто завгодно, і при цьому забудовник чи інвестор має нести відповідальність за все. Дещо дивна історія. І – дев'ять містобудівних Кодексів на країну з населенням в 9 мільйонів
- Потрібно мати уніфіковані правила забудови. Хоча дещо можна використати в Україні, оновити наші регіональні правила забудови, щоб надати більше можливостей регіонам, муніципалітетам встановлювати локальні правила гри

Враження & Що можна запозичити

- Приклад технічного регулювання – приклад будівельних норм в кресленнях.
- Зробити ДБН в «картинках», в кресленнях, де охоплюються всі питання ергономіки, як проєктувати, які розміри брати за основу тощо. Текст інколи дуже важко зрозуміти, тому потрібен ДБН в «картинках». Маємо дати рекомендації стосовно оформлення нормативної документації в Україні
- Проєкти повторного використання
- Варто впроваджувати в будівельну практику. Проєкт повторного використання – це явище, що стосується поняття «комплект», а не «будівля». У нас лишився стереотип: типові серії, типові альбоми
- Розділяти аспекти, що стосуються будівельного кодексу і містобудівного кодексу. Будівельний кодекс – це практична організація технічного регулювання (відповідність регламентним вимогам, вимогам безпеки тощо)

МАРІУШ ЧИСЛО (Mariusz Ścisło) — архітектор, екс-президент Спілки польських архітекторів SARP, співавтор закону про будівництво, член Головної архітектурно-містобудівної комісії при міністрі з питань будівництва та інфраструктури

МІСЬКЕ ПЛАНУВАННЯ ТА РОЗВИТОК. ДОСВІД ПОЛЬЩІ

Враження & Що можна запозичити

- З блоку міжнародного досвіду містобудування це одна з найкращих лекцій. Польські закони відповідають законам об'єднаної Європи
- Існують державні програми, які мають відповідні показники і далі втілюються у місцевих планах
- Дієвість професійного самоврядування у Польщі, працює Спілка архітекторів, Архітектурна палата. Самоврядування вписано в державну систему, визначено, як вони працюють, впливають на прийняття рішень
- У Польщі з умовами і обмеженнями забудови може ознайомитися будь хто
- Через схожість законодавства наших країн цей досвід можна брати за основу. І якщо ми прагнемо увійти до Європи, треба користуватися досвідом польських колег
- Так має бути й в Україні
- У нас це недооцінено і це варто запозичити та розробити закон про професійне самоврядування
- У нас лише власник чи користувач ділянки може отримати ці умови. Давайте і ми розглянемо таку можливість, це буде сприяти інвестиційній привабливості наших територій

Враження & Що можна запозичити

- Показник: вартість будівельного хаосу. Важливість підрахунків: до яких фінансових наслідків призводить будівельне свавілля /неконтрольована зміна функціонального призначення земельних ділянок тощо
- Декларація-повідомлення про початок будівельних робіт. У Польщі у місцевої влади є 30 днів (право на оскарження)
- Різниця в поняттях, приклад: біологічно активна поверхня і озеленення
- Нам набагато важче, ніж Польщі, долати спадок радянської доби. У Польщі ми побачили розділення напрямів зі своєю регламентацією: просторове планування і будівництво (реалізація проєктів)
- У нас немає поки що жодного комплексного плану розвитку громади, але, звісно, розробляються детальні плани, які не узгоджуються між собою. У нас ніхто не рахує витрати на неякісне планування, збитки, які воно приносить. Цей досвід варто запозичити
- В Україні це дійсно декларативний принцип: людина подає і може будувати. У нас в законодавстві майже нічого немає про сам процес будівництва. Слід уважно ознайомитися з польськими законами
- Це питання нашого самовизначення в роботі над Кодексом

Дякую за увагу!